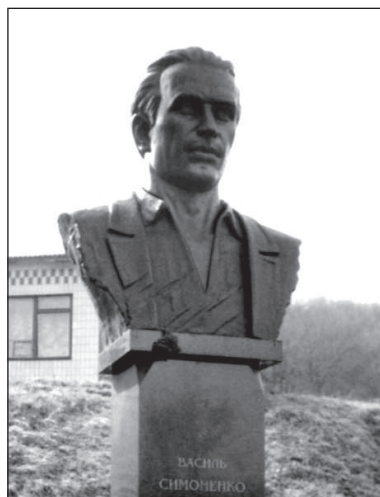
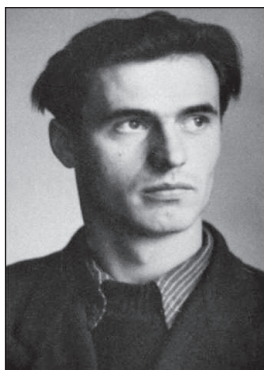

Микола Степаненко

“ІДУ ДО ВАС ІЗ ЗАБУТТЯ ВОСКРЕСЛИЙ” (Полтавські шляхи Василя Симоненка)

На берегах тихоплинної ріки Удаї розкинулося чарівне село Біївці, яке подарувало світові великого майстра художнього слова Василя Симоненка [2, с. 119]. На вузькій вуличці вросла в землю невеличка хата, яка схожа на всі селянські помешкання 30–40-х років минулого сторіччя: сіни, хатина з піччю, невелика світлиця з маленькими віконцями. Це оселя Симоненків. До 1957 року тут жила мати поета, Ганна Федорівна Щербань. Коли в кінці літа цього року її забрав Василь до Черкас, тут поселилася родина Мисників, Григорія та Марії. У 70-х роках хату викупив місцевий колгосп, і вона стала громадською. На початку 80-х років у ній створено музей Василя Симоненка. Перший запис у книзі вражень зроблено 9 травня 1973 р. Нелегко було зберегти пам'ять про поета його односельцям, та вони не зупинялися перед труднощами, робили все можливе, аби поетичне слово земляка дійшло до людських серць, а дорога до нього ніколи не забувалася. 1970 року з іні-

ціативи голови колгоспу Василя Даценка та директора Бівецької восьмирічки Юрія Деркача біля школи встановлено пам'ятник Василеві Симоненку. Кореспондент газети “Червона Лубенщина” Борис Ванцак надрукував у “Літературній Україні” невелику замітку “На батьківщині поета” про цю мало кому відому подію. Закордонні шанувальники творчості письменника через радіостанції “Голос Америки”, “Свобода”, “Німецька хвиля” подали її в такій інтерпретації: “Як повідомив кореспондент газети “Червона Лубенщина” Б. Ванцак, більшовики задушили В. Симоненка, а селяни с. Біївці поставили поету пам'ятник і присудили колгоспну премію його імені. Де ж та єдність партії і народу, про яку так люблять говорити комуністичні керівники?”¹. Працівники КДБ побачили в цьому ідеологічну диверсію і, як і слід було чекати, ще затягіше почали боротися з покійним, але страшним для них своєю правдою й талантом поетом-шістдесятником та тими країнами, хто повертає його ім'я із

...Я не прислужував ніколи і нікому.
Василь Симоненко

*Все ти чула, хато, все ти знала.
Кажуть – світ не тільки
із вікна...
А над світом слава возсіяла
з оцієї хати Василя.*
Наталія Бакалай

*Ти прийшов поетичним словом
Молоде покоління вчить,
Як любить свою рідну мову
І народ український любить.*
Василь Бут

¹ Уміщену на цій сторінці світлину передав до музею 08.01.2005 року однокурсник поета Володимир Біленко. Василь Симоненко подарував фото однокурсникові Іллі Берданіку: “Я буду радий, якщо колись цей шмат паперу з моїм обличчям нагадає тобі молодість. Вася. Київ, 24 листопада 1955 р.”.

забуття. Борис Сидорович добре пам'ятав про все це довгі літа і 1993 року написав такий спогад:

З історії однієї “диверсії”

Початок 70-х. У біївському колгоспі імені 40-річчя Жовтня шанують славетного земляка: кращим трударям присуджується премія імені Василя Симоненка. Про це мій допис і надрукувала газета “Літературна Україна”.

Не пам'ятаю вже, скільки часу минуло, коли мене покликали до райкому партії. Третій секретар К., який відав і питаннями ідеології, в присутності ще двох “ідеологів” починає руба ставити запитання: чому я написав у “ЛУ”? Хто мене до цього схилив? Чи то я спеціально задумав... “ідеологічну диверсію”?..

Я не пізнав завжди доброзичливого до газетярів секретаря. Та в чому справа? Аж виявилось, ніби мою інформацію використав якийсь “голос” “за бугром”, сказавши, що ось земляки шанують свого поета, а в загальноукраїнському вимірі це не робиться... А ще, мовби, з обліконком запитали: про який пам'ятник Симоненкові в Біївцях згадує Ванцак, адже на обліку такого немає? Згадував же я про гіпсову копію надмогильного пам'ятника Василеві в Черкасах, подаровану автором-скульптором і збережену тодішнім директором школи Ю. І. Деркачем.

Наша розмова з К. гострішала. Двоє його колег, певно, відчуваючи незручність, вийшли з кабінету. Я пробував пояснити, що все то – безпідставні страхи, адже і я не диверсант, і слово “пам'ятник” вживається не лише щодо того, що де стоїть на обліку. І досі не вірю, щоб К. не розумів того, але, певно, аби самому не мати якихось неприємностей,

У ЦІЙ ХАТІ НАРОДИВСЯ І
ВИРІС ВІДОМИЙ
УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ
ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО
(1935-1963 РР.)

ємностей, продовжував “профілактику”... Останнє, що я сказав йому, це те, що вірю: знайдуться інші керівники, які зрозуміють, що інформація до газети писалася як пошана і до В. Симоненка, і до його односельців, а не “диверсія”. Так і сталося. Але доповнив картину тодішній завідувач райвідділом освіти

Г. І. Сурмило. Йому довелося відповідати цілій комісії з “гостей” із Полтави, Києва, і навіть Москви: чому він дозволив установити на шкільному подвір'ї невідомо ким і як завезену скульптуру?! І розповідали, що в Канаді після публікації в “Літературній Україні” були пікетовані посольства УРСР та СРСР <...>. І тут виступив Ю. І. Деркач. По-перше, сказав він, райвно тут ні при чому. По-друге, він виконав ухвалу... партбюро колгоспу. Справді, знайшли протокол із таким рішенням – і запитання про “єдність партії і народу” підтвердилося. Все, як кажуть, стало на своє місце” [1, с. 111–112]. Земляки згадують, що довго виправдовувалися на засіданнях різних комісій, бюро обкому та райкому партії, але домоглися того, щоб хату-музей було створено. Вони самі позносили туди речі, побудували нову піч, бо та, на якій грівся колись Василь, розпалася чи, можливо, її розвалили якісь невігласи, вони ж і шибки у вікнах повибивали. Оселю прикрасили подаровані щедрими людьми стара козацька скриня, ковганка, рубель, старі ослони і рушники, які вишили колись сільські майстрині. Особистих речей поета, на жаль, не збереглося. Інтер'єр хати відтворено за спогадами родичів і сусідів. Оселю кілька разів ремонтували, міняли покрівлю за кошти місцевої сільської ради, капітальний ремонт її зроблено 2004 року – до 70-річчя від дня народження поета. До Симоненкового обійстя часто навідуються гості – відомі в Україні й за її межами письменники, науковці, політики, культурні і громадські діячі. Екскурсанти приїжджають з усіх куточків нашої держави. У квітні 2003 року на подвір'ї поета його друзі, шанувальники таланту посадили

якийсь “голос” “за бугром”, сказавши, що ось земляки шанують свого поета, а в загальноукраїнському вимірі це не робиться... А ще, мовби, з обліконком запитали: про який пам'ятник Симоненкові в Біївцях згадує Ванцак, адже на обліку такого немає? Згадував же я про гіпсову копію надмогильного пам'ятника Василеві в Черкасах, подаровану автором-скульптором і збережену тодішнім директором школи Ю. І. Деркачем.

сад. До Бієвцеь прибули того дня брати по перу – Борис Олійник, Микола Сом, Микола Луків, Михайло Шевченко, професор Київ-

У школі, яку закінчив Василь Симоненко 1952 року із золотою медаллю, ще далекого 1963 року почали збиратися матеріали про нього, зокрема спогади вчителів, які давали допитливому й розумному юнакові путівку в життя, однокласників, друзів, рідних. Сьогодні в музеї зберігається лист від редакції однієї з центральних газет тодішньому директорові школи Міщенку Миколі Максимовичу, який звертався до письменників, культурних діячів із проханням посприяти реабілітації доброго імені поета. 1963 року учні за безпосередньою участю очільника школи та вчительки української мови і літератури Ганни Андріївни Сидоренко виготовили альбом про життя

ського національного університету імені Т. Г. Шевченка Михайло Наєнко, молодий бандурист Віталій Мороз. Тягнуться до сонця своїми тендітними вітами вишні й пишні кущі калини, набирають сили яблуні і груші. А над ними возноситься голос поета:

*Іду до вас із забуття
воскреслий,
Мої найкращі в світі
земляки*
[Ольга Хало].

Босоноге дитинство Василя Симоненка промайнуло в Біївцях. Із 6 класу він навчався в

Тарандинцівській середній школі. Нині тут є музей письменника. До нього ми й завітали, але спочатку кілька слів з історії музею.

і творчість Симоненка, він зберігся і донині. 8 січня 1975 року в школі проведено перший літературний вечір, присвячений поетові-земляку, а 1985 року в Тарандинцях урочисто відзначено 50-річчя від дня народження письменника. Прибуло багато гостей із Києва, Полтави: Микола Сом, Іван Драч, Микола Вінграновський, Ганна Чубач, Микола Луків, Олександр Чуча, Федір Гарін та ін. На середину 70-х років невтомними лубенцями-симоненкознавцями зібрано близько 200 цінних експонатів про життя і творчість поета. Із 1987 року, коли директором школи став Василь Григорович Бут, музейна справа активізувалася – фонд поповнився унікальними експонатами, зав'язалося листування

з матір'ю поета, його однокласниками, товаришами по університету. 8 січня 1998 року в приміщенні новозбудованої школи урочисто

відкрито "Клас-музей Василя Симоненка". Величезну допомогу в його створенні надали Микола Сом – письменник, та Юрій Смолянський – режисер, заслужений діяч мистецтв України з Черкас. Останній передав йому близько 50 експонатів із свого власного архіву. У музеї зберігається понад 20 листів (оригіналів) Ганни Симоненко-Щербань до Миколи Сом, копії листів Василя Симоненка до Миколи Сом, оригінал листа поета до вчителя з Бієвець Андрія Федотовича Махині. Ось деякі з них:

Добрий день і доброго здоров'я, Миколо Сом та твої дівчата чорноброві Ніна та Оксана.

Вибачай, Миколо, що я тебе турбую своїми незгодами. Ти знаєш, що я так самотня, нікому пожалітись, тому і пишу тобі. Моє материнське серце болить за Васю, свого сина, тому і не вмовчу щось сказати.

Вася не зносив хорошої одяжки, не з'їв смачного куска хліба, не поїздив по світу подивитись, як люди живуть. Все купував книги. Працював день, а ніч писав в кухні, що мав в голові. <...> Поки, Миколо, живеш, пишеш і бачиш хоч трохи, хочеться побути в Києві, побути в Софійському соборі (прочитала в "Молоді Черкащини", газеті, про Софійський собор). Ну не знаю, чи удасться через свою

старість. Ти пишеш, що література – це боротьба. Все життя боротьба, але ж не однакова. <...> Бувайте здорові, низький уклін вам усім. Миколо, пиши свої пісні, зимою й навесні. Передавай привіт Дмитренкові.

17 – II – 1980 р.

Симоненко-Щербань.

Так у хаті темно, що покривуляла, як хотіла².

* * *

Доброго Вам всім здоров'я, всі Соми і Соменята!

Листа твого, Миколо, я одержала, за лист тобі дуже дякую, але книжки Васиної з видавництва не одержувала. Мені, звичайно, треба побу-

вати в Києві, особо сходити в З.А.П. і по-радитися з розумнішими від себе людьми, хто в цьому розбирається. Десь у Болгарії і Польщі друкувалися Васині вірші. Нам прийшло [повідомлення. – М. С.] з Москви на 142 крб., щоб ми вислали на спадщину документ. (Це ще було 21.01.1981 р.) Але забракували – не такий. Півтора місяця я ходила, поки виклопotalи новий. Послали 11 квітня – і досі ні бе ні ме. Не доберу в цьому нічого. Що за чесність, Миколо, якби в мене не ці 70 за плечима, то я б давно приїхала, а то мушу тебе просити, щоб ти сховаєш (якщо це не важко) у З.А.П., узнав, що там...

Щербань Г. Ф.

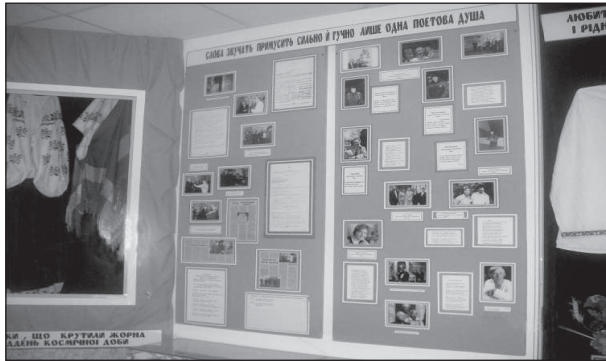
² Зміст листів збережено; зроблено деяку орфографічну та пунктуаційну правку.

* * *

Добрий день і доброго здоров'я, Миколо Данилович Сом.

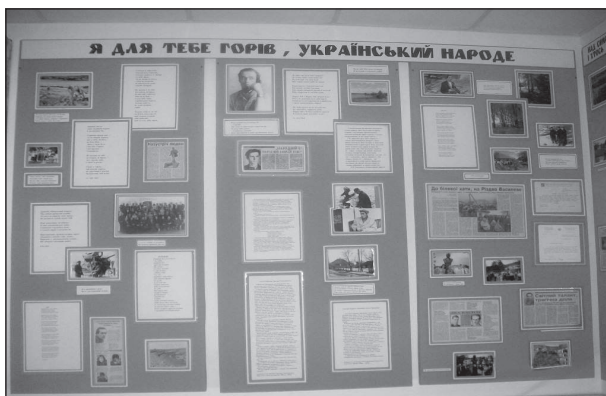
Поздоровляю з наступаючим роком вас усіх разом. Зичу вам усім разом доброго

здоров'я, щастя, дружби в сім'ї. Листа твого я одержала, щиро тобі дякую. Ти знаєш, що мені аж полегшало на душі, як почитала листа. Це ж Васині останні дні життя, і мені так гірко на душі, що я можу бовкнути те, що не треба. Але я чекаю на тебе в гості, тоді й поговорим ясніше.

Вчора, цебто 5-го, в неділю, була в Марії Петрівни. Як ти, Миколо, підняв дух Марії Петрівни, що відвідав тоді її в лікарні. Там її величали поетесою.

Кажуть, мовляв, її провідують і з Києва письменники. По-моєму, бути поетесою, треба мати свою ниточку, щоб з'єднувати свої слова. У Марії Петрівни добра пам'ять, вона знає, коли хто помер, хто багатий, кому положили золотий хрест, кому ще й серги золоті, а кому ще й обручку. Як приїдеш, то поговоримо від серця. Можливо, воно тобі колись пригодиться. Потім знаєш, як ми сиділи на кумполі Лисої гори, то

вона каже, що там єсть таке місце, де ніколи не вигорять трава. Тобто шведи закопали золотого коня. Я його теж чула, аж я не

звернула уваги, якщо вони закопали, то, очевидно, знайшлись ті, що давно викопали. Це легенда, Васі нема і нема кому передати. Ми вирішили тобі передати.

Пробач, Миколо, що я тобі голову морочу цим.

До скорого побачення.

6 – XII – 1982 р. Г. Ф. Щербань-Симоненко.

Адреса М. П.: м. Черкаси, в. Вербопецька, д. №14, кв. 58. Сердюк М. П.

* * *

Низький уклін з Черкас!

Добрий день і доброго здоров'я, Миколо Данилович Сом. Перш за все вітаю вас усіх разом з Новим 1984 р., з новим щастям. Бажаю міцного-преміцного здоров'я. А особо тебе і твою хорошу дружину Ніну з твоїм першим "Лауреатом премії". Дай Бог, щоб це була не послідня. Ти пишеш, що не приїхав на 15, я, правда, і не думала, що ти приїдеш, думала, що приїдеш 8-го січня, ти ж,

по-моєму, обіщав 8-го, так? Що я ще можу написати про своє життя-буття? В мене, як ти був і бачив, так і досі з ремонтом не дороблено. Очевидно, мене тут вважають за найбагатшу, бо вимагають гроші. А то все по-старому, правда, од кашлю не відляжуся ніяк. До мене з Полтавського краєзнавчого музею пишуть, щоб я щось дала Васині в Музей, але я не знаю, що саме. Написала, щоб заїхали, як будуть в Черкасах. Як ти на це скажеш?

Коротенько все, низький уклін тобі передають Марія Петрівна, Люба, Вася і я (Олеся ще не бачили).

Симоненко-Щербань Г. Ф.

* * *

Добрий день і доброго здоров'я, мої милі Сомики, Микола та мила Ніна.

Листа вашого я одержала. Щиро вдячна вам. Але мене трохи засмутило, що ви так далеко забрались, та ще й високо. Чи вам хоч трохи подобається там? Якщо подобається

ся, то хай буде вам повні мішки здоров'я і щастя у вашій домовіці. Я щитаю, що вам далеко добиратися до роботи. Оце і вся біда. А то, як ви скажете. А все-таки, чого ти

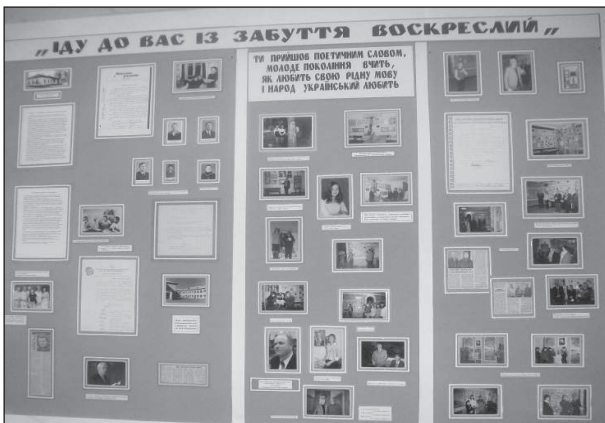
шкандибаєш. В нас усе по-старому, кожний виконує свій долг. Я найбільше старію. Марія Петрівна теж, а все-таки ще ходили і в кіно, звичайно, Люба була за вожатого. Потім мої були іменини, прийшов Олесь з Ніною і Мирославою, Марія П., Люба, Вася. Побажали мені здоров'я і всього доброго, побідали і за це дякувати Бога, що є хоч одна краплина рідних. Хоч воно тобі і не потрібне, але в мене нема нічого впереді, все минуле. Коротенько все, пиши свої новини, як ви там. Чи вже привикли. Я думаю, що там вам тихо після Києва. Передавай низький уклін всім, що я знаю, і тим, що шанують Васю. Низький уклін тобі, Ніні від усіх нас: Олесь, Ніні, Мирослави, Марії Петрівної, Люби, Васі.

Писала бабуся Ганнуся.

Симоненко-Щербань Г. Ф. 3– XI – 1985 р.

Добрый день Соміку і всім Соменятам!

Перш за все, низький уклін з Черкас. Микола, я одержала твого листа і вітання. Я дуже рада, що ти тесть, а Ніна теща. Зичу

вам щасливого сімейного життя і всього доброго у вашому житті, а через рік поздоровити з онуками. Молодим бажаю дожити в дружбі до золотої свайби.

А те, що ти пишеш про Васю <...> то ваше дитинство босоноге. Це треба подумати. Про студентські роки ти більше знаєш, як я, ви так жили, що, можливо, і не пройде. Тобі видніше. Звичайно, це треба поговорити з тобою. Я вже колись говорила декому, що мені бажано, щоб зробили нарис, як історію про Україну; поле, потім пишеця, потім копи. Як колись було, діти бігають поміж копами, збирають колосочки. А потім хоч і комбайн. Це просто мій сон. Не так-то легко це зробити. Як ти, Микола, на це напишеш? Можливо, ти будеш в Черкасах, то знайди.

Бувайте здорові.

Ваша бабуся Ганнуся.

Г. Ф. Щербань-Симоненко.

А ось лист Василя Симоненка до вчителя Андрія Федотовича Махині:

Добрый день, Андрій Федотович!

Я дуже задоволений Вашим листом і щиро вдячний Вам за нього. Викликав маленький подив тільки "Василь Андрійович", бо в мене такий титул асоціюється з солідністю та поважністю. А в мене і того й іншого ще надто мало. Чомусь досі здається, що я ще школяр. Видно, з цим почуттям можна буде розлучитися лише після розлуки з університетом. Скільки дивлюся на світ, ніби все стоїть на місці, а тимчасом наша маленька планета вже встигла 22 рази обернутися навколо Сонця. Аж самому не віриться.

Київ за чотири роки, звичайно, змінився. Став ще кращим. Будується і росте. Я люблю його до безтями, аж разом і боюся. Жити в меншому місті, як Полтава або Черкаси, по-моєму, краще. Надто вже нагадують мурашок люди в такому котлі.

Невільно звучать у вухах такі рядки:

О, ці міста, мов електричні скати,
З розгоном вулиць, галасом юрби,
Де люди п'ють портвейни і мускати
І наживають гроші і горби!
О, ці жінки розкішні і вродливі,
Очей опущених прихований екстаз,
Рожеві губи вогкі і примхливі –
Я вас любив і проклинав не раз!
О вулиці в шаленій непокорі,
Будинків нескінченний карнавал!..
Куди пливу я в цім безумнім морі,
Куди несе мене стихії шал?

Між іншим, як Вам ці вірші? Потрапити додому найближчим часом не маю змоги. Зразу ж після екзаменів виїжджаю в Черкаси. Буду працювати і komponувати дипломну. Це не прихоть і не боязнь за кар'єру, але необхідність, викликана матеріальними причинами. Якщо будете писати мені, адресуйте на "Черкаську правду": Київ залишаю 19 лютого.

Наша система вищої освіти все-таки далека від досконалості. У нас читається так багато зайвого і не менше обходиться вкрай необхідного. Ми знаємо старослов'янську мову та історичну граматику і не вміємо стенографувати і тримати в руках фотоапарат. Писати нас навіть і не пробували вчити (правда, цього навчити, певне, не можна, але хоча б з основами редагування і правки познайомили). Абсолютно безцільна і не практична для газетяра і так звана "дипломна робота". Ми давно вимагаємо "дипломної практики", але марно. Цей голос "знизу" не береться до уваги. Чому – Господь Бог знає. А втім, річ тут проста – догма. Не діловий підхід – всі пишуть, а журналісти

хіба гірші за інших? От і морочать нам голову і собі теж.

Я зловживаю Вашим терпінням і прихильністю до мене. Як нам уже наболіла ця "комашина в оці".

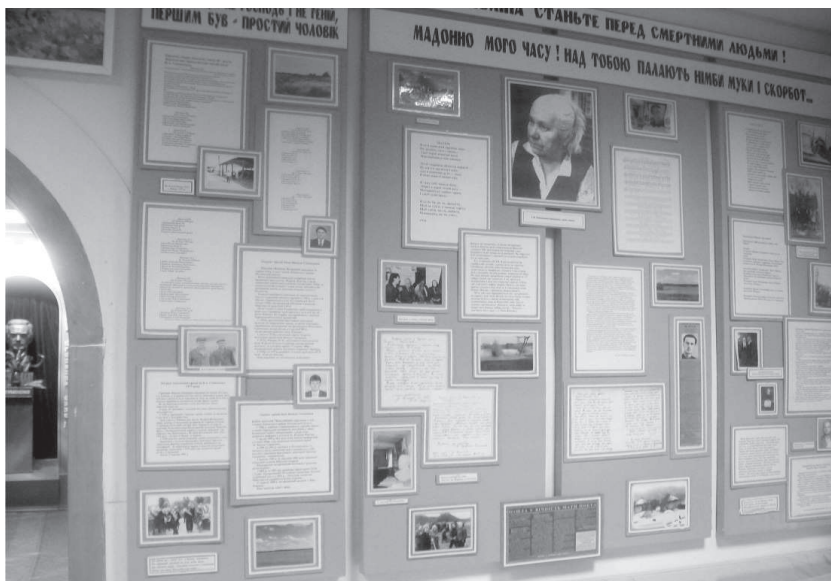
Буду кінчати, бо лист уже неприємно довгий і до того ж, мабуть, водянистий. Бажаю всього найкращого, щиро Ваш Василь Симоненко.

15.11.57 р.

Дбайливо збережено в шкільному архіві класні журнали, табелі успішності В. Симоненка, оригінали його заяв про вступ до школи, автобіографію поета, довідки про стан його здоров'я, характеристики учня В. Симоненка, написані класним керівником Остапенко Марією Йосипівною. Зібрано багато спогадів про поета його вчителів, однокласників, друзів. Пошукова робота не припиняється.

А тепер оглянемо музей. Наш екскурсовод – учителька зарубіжної літератури Тарандинцівської середньої школи Світлана Борисівна Яценко.

Микола Степаненко [М. С.]: Розмову почнемо з родоводу Василя Симоненка, з його дитячих і шкільних років. Привертає увагу діарама, яка знайомить із чарівним куточком Бієвець, де 8 січня 1935 року в селянській сім'ї народився майбутній поет. Розділ експозиції "Син мужицький, золоте коріння" присвячено генеалогічному дереву Щербанів-Симоненків, яке має чотири родові гілки, що нараховують 71 представника поетового роду, основне коріння якого в Біївцях. Сягає воно сивої давнини. Родовід поета дослідила його троюрідна сестра Л. С. Сердюк-Баран. Тут світлини діда поета, Федора Трохимовича Щербаня, батька, Андрія Леонтійовича Симоненка, матері, Ганни Федорівни Щербань (з маленьким Васильком), яка залишила такий спомин про своїх батьків: "Мої батьки – Варвара Потапівна та Федір Трохимович – замолоду обоє були високими та вродливими. Батько дожив до глибокої старості, помер він 1949 року, на 76 році життя. Дід Федір був першим Василевим другом і наставником... Він самотужки вивчив грамоту, багато читав. Його увагу привернув навіть шкільний підручник з

географії чи історії. Ось чому сусідські діти (та й Василь із ними) тихцем сміялися: “Дід Щербань готується до іспитів...”. Васі дід розповідав нашу прадавню історію...” [4, с. 20].

Світлана Яценко [С. Я.]: Удалося відшукати в архівах “Запис акта про народження № 767 від 19 липня 1952 року” Василя Андрійовича Симоненка. Цей документ, як і та-

белі успішності, свідоцтво про закінчення семирічки, заяви про вступ до 6 та 8 класів Тарандинцівської школи, написаних В. Симоненком, автобіографія, довідки про стан здоров'я учня Симоненка, класні журнали, книга видачі свідоцтв та атестатів із підписом, фотографії шкільних років Василя Симоненка, експонуються в музеї.

М. С.: Цікаво читати спогади вчителів М. Й. Остапенко, У. М. Демченко, однокласниці поета М. М. Швед (Маркової) про Василя Симоненка. “Василь Симоненко <...> вчився не заради оцінок, – запевняє класний керівник Марія Остапенко. – Головним було – здобути знання. Не любив виділятися з-поміж інших учнів, не випинався. Ненавидів підлабузників. В дитинстві захоплювався літаками. Почує, бувало, гудіння мотора і довго вдивляється в блакитну далечінь. Але перемиг потяг до поезії. Вчителька української мови і літератури була його наставником і рецензентом перших поетичних вправ. Василь завжди слухав її уважно і з усього було видно, що до складання віршів ставився дуже серйозно” [3, с. 37]. “Усі, хто його навчав і виховував, хто спілкувався з ним, – написала у своєму споміні вчителька української мови та літератури, керівник шкільного літературного гуртка Марія Микитівна Сидоренко, – уже в шкільні роки бачили у ньому іскорку таланту, яка інколи освічувала його. Здається, він був таким, як і його товариші, а одночасно і не таким. Відрізнявся

серйозністю, замріяним поглядом, зосередженістю. Писати почав рано, але про свої вірші нікому не говорив, хіба близьким друзям. Одного разу на заняття літгуртка його товариш приніс вірш і не сказав, що це написав Василь Симоненко. Василь сидів і мовчав. Літгуртківці слухали уважно, вірш всім сподобався і вирішили надіслати його до дитячої газети “Зірка”. Василь згодився. Так і зробили. Відповідь не забарилася. Вірш був надрукований, а Василеві, як учаснику конкурсу, прислали привітання і кілька картинок-балів. Звичайно, Василь був задоволений і довго зберігав цього листа з редакції. Взявся серйозніше за складання віршів і на кожне заняття гуртка приносив свої нові твори. У старших класах це уже було у нього серйозне захоплення, а може, й проблеском таланту” [5, с. 38]. Карта-схема Симоненкової дороги від рідних Бівець у Тарандинці показує, яким нелегким був дев'ятикілометровий шлях до школи для малого Василька. Екскурсанти подовгу стоять перед звичайною дерев'яною шкільною партою, за якою сидів майбутній поет, зупиняють погляд на чорнильниці та дерев'яній ручці, якими він користувався.

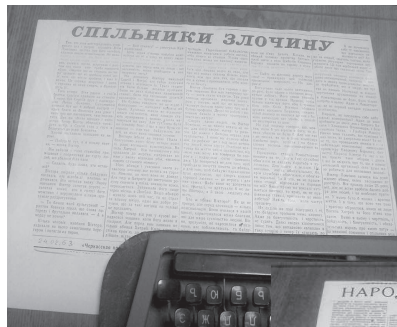
Наступна експозиція розповідає про роки навчання Василя Симоненка на факультеті журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка та черкаський період його життя і творчості (1952–

1963 рр.). Перед нами чимало світлин, на яких зображено Симоненка-студента, кореспондента газет “Черкаська правда” та “Молодь Черкащини”, спогади

друзів по університету М. Сома, Б. Олійника, Т. Коломієць. Фотографії Василя Андрійовича з дружиною, сином Олесем, матір'ю, рядки з його віршів, листів розкривають вразливу й ніжну душу чоловіка, батька, сина.

С. Я.: У центрі експозиції – бюст Василя Симоненка, створений скульптором Станіславом Грабовським, який подарувала музеєві Черкаська обласна держадміністрація з нагоди 60-річчя від дня народження поета.

М. С.: Розділ експозиції “Наші думи хай додумують онуки” розповідає про долю ро-

дини Василя Симоненка після його смерті. Тут уміщено текст звернення смертельно хворого поета до президії Співки письменників України з проханням потурбуватися про родину після його смерті. Світлина матері поета, дружини, сина, онуки Мирослави, розповіді про їх долі завжди привертають увагу відвідувачів музею. У вітражі зберігаються листи Ганни Федорівни до пошуковців Тарандицької середньої школи, книги, подаровані нею землякам.

С. Я.: Літературознавці поділяють творчість Василя Симоненка на тематичні цикли. У музеї значне місце відведено патріотичній та громадянській ліриці, адже Україна – то його вічна любов, вічний біль і вічна мука, а правда – життєве й поетичне кредо. Розділи цієї експозиції мають назви: “Україно, ти моя молитва, Ти моя розпука вікова” та “Я хочу правді бути вічним другом...”. Тут тексти віршів Симоненка, ілюстрації до них, портрет поета роботи черкаського художника В. І. Клименка, подарований ним музеєві з нагоди 70-річчя від дня народження поета.

М. С.: Василь Симоненко палко любив свою землю, свій народ, його любов пристрасна й жагуча, вона каміння сіре може оживити. Вірш поета “Люди – прекрасні...” лубенський художник В. Юр’евич проілюстрував досить оригінально: на сірому камінні тягнуться до сонця гілки сухого дерева з поодинокими листочками:

*Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про бас грядущі:
– їх на землі не було...*

Письменник Симоненко прожив неба-

гато, рано згорів, побачивши за життя лише одну збірку своїх віршів “Тиша і грім”, інші – “Земне тяжіння”, “Вино з троянд”, “Поезії”, “Лебеді материнства” – видано вже після його смерті. Він, певно, усвідомлював значення своєї лірики, бо інакше б не сказав:

*Я залишу мужицькими ногами
Хай не глибокі, та чіткі сліди.*

Ці слова поета є назвою розділу експозиції, присвяченої місцю і значенню творчості письменника в українській та світовій літературі. Відвідувачі познайомляться з п’ятьма Симоненковими заповідями, світлинами із зображенням пам’ятних місць, пов’язаних з іменем поета. Значне місце в музеї відведено виставці книг лубенських письменників.

С. Я.: Звернімо увагу ще на один стенд, на якому відображено рішення Лубенської районної ради про встановлення районної літературної (2000 рік) і літературно-мистецької (2003 рік) премії імені В. Симоненка та її лауреатів – талановитих лубенських поетів (Марина Кононенко, Олександр Печора, Микола Кочерга, Василь Бут, Валерій Козюра, Ігор Козюра, Микола Шиян, Юлія Манойленко, Володимир Слєпцов, Анатолій Супрун).

В. Симоненко понад усе цінував людину, її неповторність, змушував нас замислитися над своєю місією у світі. Надовго зупиняються екскурсанти біля стенда з фотографіями добре знаних в Україні і зовсім не відомих особистостей, відшукуючи в кожній людині і в самому собі те, про що писав поет у вірші “Ти знаєш, що ти – людина?” (його текст знаходиться біля фотографій.)

М. С.: “Я воскрес, щоб із вами жити під шаленством весняних злив!” – пророчо заявив Василь Симоненко. Він з нами сьогодні своїм поетичним словом, думками й помислами. Остання експозиція розповідає про вшанування пам’яті земляка, про людей, які доклали великих зусиль, аби творчість лицаря-шістдесятника була належно поцінована, аби вогонь його поезії “оселився у серці людському”, бо ж він ідеї Незалежності, суверенній Україні віддав, за Бажаном, “не вигризки душі, а всю повноцінність життя або смерті” [Борис Олійник].

Із цікавістю знайомляться гості з численними публікаціями та фотографіями, що розповідають про відзначення дат, пов'язаних із тим, хто

*... вірно свій народ любив!
Сплюндровану, зацьковану
Україну
оспівував журливо-солов'їно
синівським словом ніжним, вольовим*
[Олександр Печора].

С. Я.: Окреме місце займають експонати, що дають змогу довідатися про музейну роботу вчителів та учнів Тарандинцівської школи. Це альбоми, присвячені життю і творчості Симоненка, фотографії, листи, книги з дарчими надписами видатних людей, які побували в музеї (політика Олександра Мороза, поетів Бориса Олійника, Миколи Луківа, Івана Драча, Ліни Костенко, науковців Михайла Наєнка, Анатолія Погрібного), подарунки українців з далекої Австралії, Німеччини.

М. С.: Завершують експозицію знамениті “Лебеді материнства” В. Симоненка, і це не випадково, бо в цьому вірші, що став піснею, заковано Василеве безсмертя.

Тепер перейдемо до другої кімнати музею, яку відкрито пізніше – через 10 років, 18 травня 2008 року. Цього дня до Тарандинців завітали Симоненкові вірні друзі Микола Сом та Борис Олійник, а також невістка поета Ніна Іванівна Симоненко, тоді вже вдова. Син Василя Андрійовича полишив цей світ 2005 року. Прибули до села делегації з Гребінки, Києва, Лубен, Оржиці, Пирятина, Полтави, Хорола, Черкас. Усі гості з цікавістю і хвилюванням оглянули нову експозицію з чотирьох розділів.

Перший розділ – “Генії безсмертні! На коліна станьте перед смертними людьми” – розповідь про долю поетової матері, Ганни Федорівни, яка на 35 літ пережила свого сина. Тут її портрет, спогади людей, які знали цю мужню й мудру жінку, вірші Симоненка про матір, світлини, оригінали листів матері поета до ще одного її “сина” Сомика – поета Миколи Даниловича Сома. Читаючи ці послання, розумієш, звідки у Василя Андрійовича таке щире почуття людської гідності, чесність, порядність, почуття гумору й незвичайний талант, любов до людей та землі. Ганна Федорівна – невтомна трудівниця; не

випадково в музеї стоять жорна, які ніжні “материнські руки тягали за ручку камінь без кінця”, і висять вишиті рукою цієї селянки рушники та сорочки. Тут уміщено інформа-

цію про хрещену матір поета Оришку Митрофанівну Остапенко та хрещеного батька Василя Івановича Канівця. Ким же були ці люди, Світлано Борисівно?

С. Я.: Оришка Остапенко народилася 20 березня 1920 року в селі Єнківці. Перший її

чоловік загинув на війні. Оришка вдруге вийшла заміж за біївчанина Михайла Остапенка, прижила з ним двох донечок. Працювала в колгоспі, а після перенесеної тяжкої хвороби одержала інвалідність і вела домашнє господарство. Померла 1993 року. Донька Любов, яка мешкає нині в Лубнах, згадує, що до них часто заходив Василь, коли приїжджав із Києва, приносив їм гостинці, багато розповідав про життя в столиці.

Василь Канівець народився 15 травня 1924 року в Біївцях. У війну перебував на каторжних роботах у Німеччині. Після перемоги завербувався на Донбас, а згодом повернувся в рідне село, працював багато літ у колгоспі комбайнером. Помер 2002 року. Василь Іванович любив згадувати, як бавив кмітливого Щербанишиного Василька. До

речі, хрестили Симоненка 1942 року, коли йому було 7 років. Хлопчик сам вибрав собі хрещених батьків.

Нам пощастило відшукати предмети одягу Оришки Митрофанівни, які зберегла дружина її рідного брата.

М. С.: Переглянувши цей фрагмент експозиції, пересвідчуєшся, що баба Онися, тітка Варка, дядько Оверко, колгоспний конюх Кравчук – не літературні імена, а живі люди з Симоненкового оточення, з якими він зустрічався не тільки в дитинстві, а й пізніше,

коли був кореспондентом черкаських газет чи київської “Робітничої газети”. Цікаво дізнатися про долю баби Онисі, у якої, як пише поет, “було три сини” і в якої “синів немає”, у якої “на кожній... волосині морозом тріщить зима”, якій треба пам’ятник воздвигнути “на площі в Москві. Щоб знали майбутні предтечі в щасливій і гордій добі: їх горе на утлі плечі Онися взяла собі”.

С. Я.: Прототип баби Онисі – Онисія Артемівна Остапенко. Учні нашої школи добули її фотографію. Народилася вона 1882 року, померла 1966 року. Чоловік Онисії Артемівни Михайло Оліянович помер у голодному 1933 році. Сина Петра, сільського активіста, який працював завідувачем ферми в Біївцях, розстріляли фашисти. Сини Василь та Олександр загинули на фронті.

М. С.: Другий розділ – розповідь про районну літературну, а пізніше літературно-мистецьку премію імені В. А. Симоненка. Тут розміщено короткі відомості про лауреатів, представлено їхні книги, копії дипломів. У кімнаті відчувається присутність нашого славного полтавця. Її посилює “вписаний” в

інтер’єр робочий стіл, предмети, якими користувався поет-шістдесятник.

С. Я.: Цей стенд ми щорічно оновлювати-мемо, плануємо підготувати окреме видання про лауреатів Симоненківської премії. Третій розділ експозиції приурочено встановленню пам’ятника Василеві Симоненку в Біївцях 2005 року, а четвертий – “Іду до вас, із забуття воскреслий” – ушануванню великого поета в його рідній школі, історії створення шкільного музею, людям, які цьому активно сприяли. Кожен із її експонатів оригінальний і цінний, а в єдності вони утворюють цікаву сюжетну лінію про посмертне життя видатного класика української літератури.

С. Я.: Музейна історія бере початок із 1967 року, коли в школі виготовили книгу-альбом про мистецьку спадщину Василя Симоненка, яка викликала інтерес навіть у Києві. У вітражі бачимо лист із редакції газети “Літературна Україна” тодішньому директорові школи Миколі Максимовичу Міщенку, на стенді – фотографії людей, які доклали неабияких зусиль для збереження пам’яті Василя Симоненка. Це, зокрема, директори школи Микола Максимович Міщенко й Іван Дмитрович Лисенко, учителі української мови та літератури Марія Микитівна Сидоренко, Ганна Андріївна Сидоренко, Катерина Миколаївна Дорош. 1987 року Тарандинцівську школу очолив Василь Григорович Бут – талановитий поет, палкий прихильник і шанувальник творчості Василя Симоненка. З його ініціативи 1998 року відкрито клас-музей письменника, а сьогодні – відомий в усій Україні літературний музей нашого геніального земляка, оформлений за всіма сучасними вимогами, у якого, слід сподіватися, велике майбутнє.

З часу відкриття музею відвідали сотні людей із різних міст і сіл України. Його гостями були “розвіяні по чужині” наші брати і сестри. Багато з них залишили свої відгуки:

Відвідав цей славний музей нашого славного поета Василя Симоненка. Враження надзвичайне, тут я побачив зібраний матеріал про поета з його дитячих років до ... смерті ... всі експонати для мене вражаючі [Федір Габелко, Український інфор. клуб, Австралія, 30.08.1998 р.].

Відвідав цей славний музей нашого славного поета Василя Симоненка. Враження надзвичайне, тут я побачив зібраний матеріал про поета з його дитячих років до ... смерті ... всі експонати для мене вражаючі [Федір Габелко, Український інфор. клуб, Австралія, 30.08.1998 р.].

Спасибі, дорогі Тарандинці, спасибі, школо, що врядили Симоненкову світлицю,

що вміло, з любов'ю справжньою бережете пам'ять про Магеллана української поезії – незабутнього В. Симоненка [Олексій Щербань, двоюрідний брат Василя Симоненка, Леонід Кореневич, директор Київського будинку письменників, 28.02.2002 р.].

Вражений експозицією музею. Симоненко завжди житиме в серцях народу. Він його сьогодні і майбутнє [Микола Шиян, поет, лауреат районної літературної премії імені В. Симоненка. 16.04.2003 р.].

Доля дарувала мені щастя – побувати в Біївцях – родинному гнізді безсмертного Василя Симоненка, приторкнутися до його життєпису в Тарандинцівському музеї, де так дбайливо зібрані миттєвості життя Поета. Кланяюсь Вам за добру пам'ять про великого земляка! Ваші добродійні діяння будуть записані на небесах [Борис Олійник, 24.04.2003 р.].

Не можна не згадати ще про одну важливу подію: до 70-річчя від дня народження Василя Симоненка видано збірник “Відлуння Василевого Різдва”, до якого ввійшли спога-

ди друзів і знайомих поета, вірші земляків, унікальні фотознімки різних часів. Ця книга дозволить читачам краще зрозуміти поета-патріота, осмислити художній доробок талановитого митця, якого Олесь Гончар назвав “витязем молододі української поезії”, скласти уявлення про літературне життя Лубенщини. А воно творче й цікаве, бо ж країни із “рідного Симоненкового гніздов'я” продовжують і примножують велику справу славного поета-шістдесятника.

Література

1. Ванцак Борис. З історії однієї диверсії // Відлуння Василевого Різдва: Збірник, присвячений 70-літтю від дня народження Василя Симоненка / Борис Ванцак. – Полтава: АСМІ, 2004.
2. Лисенко Іван. Спогади // Відлуння Василевого Різдва: Збірник, присвячений 70-літтю від дня народження Василя Симоненка / Іван Лисенко. – Полтава: АСМІ, 2004.
3. Остапенко Марія. Спогади // Відлуння Василевого Різдва: Збірник, присвячений 70-літтю від дня народження Василя Симоненка / Марія Остапенко. – Полтава: АСМІ, 2004.

Ольга Орлова

БОЛЮХ ЯК БАРОКО

На густо населених картинах Миколи Болюха кожен зайнятий своєю справою: вершник гарцює, генерал воює, жінки чекають, хлопці мріють, янголи літають. Усе начебто правильно, але не зникає відчуття, що десь ховається підміна: і вершник з папіросної коробки, і хлопці підстаркуваті, і жінки занадто покірні. Чи не та це тотальна іронія, якою так пишається постмодерне воїнство? Іронія, якої так боялися великі романтики: “Я не можу зрозуміти, де закінчується іронія і починається небо”, – плакав століття тому Генріх Гейне. Я теж не можу зрозуміти, де закінчується іронія цього дивовижного полтавського майстра. Небо художника Болюха просякнуте іронією, воно просвічує крізь людські фігури, театральні складені руки, повітряні кулі, трила птахів, обриси рушниць. Суміш іронії та небесних висот як міцний емоційно-інтелектуальний коктейль із терпким присмаком таємниці лоскоче нерви, збуджує уяву, посилає творчі імпульси.

Микола Федорович любить повторювати, що його справа – писати, а не пояснювати, бо

кожен глядач має право на своє розуміння й свої асоціації. Це твердження цілком збігається із законами мистецтвознавчої школи рецептивної естетики, що активно відстоює права людини, яка сприймає художній твір. Проте навіть адепти homo legens (людини-читача) допускають спланований авторський наступ на реципієнта, його асоціації та уяву. Існують спільні для людей одного культурного простору акупунктурні точки, в які художник устромляє свої мистецькі голки. Ціну таких “уколів” пан Болюх добре знає, хоч і не розголошує механізми процесу творення: хто з персонажів на кого схожий, чому повзають саламандри, чому на картинах так багато зброї... Художник натискає ту чи ту асоціативну клавішу, і ми починаємо вчувати музику. Відкріймо старі фотографії – знайдемо таких самих хлопчиків: своїх братів, чоловіків, батьків повоєнного часу. Художнику легко було запам'ятати себе самого, бо від народження, як у дзеркало, дивився на брата-близнюка (той зараз академік, мешкає в Києві). Черкески з гнятками – це не сучасна асоціація з польо-

